

Livforsikringselskaber og tværgående pensionskasser
Analyse af risiko for hvidvask og finansiering af terrorisme

december 2015

Indholdsfortegnelse

Indholdsfortegnelse	2
1. Introduktion.....	4
2. Analysemetode.....	5
3. Rapportens konklusioner	7
3.1 Risiko for hvidvask	7
3.1.1 Ordninger etableret som led i ansættelsesforhold	7
3.1.2 Individuelle ordninger	7
3.1.3 Gruppelivsforsikringer	7
3.3 Risiko for finansiering af terrorisme	8
4. Højrisikofaktorer og mistankeindikatorer.....	9
5. Beskrivelse af det danske marked for livsforsikrings- og pensionsprodukter (non-banking)	10
5.1 Ejerforhold og organisering	10
5.1.1 Oversigt	10
5.1.2 Livsforsikringsselskaber	10
5.1.3 Tværgående pensionskasser	11
5.2 Typer af livs- og pensionsordninger	11
5.2.1 Oversigt	11
5.2.2 Obligatoriske pensionsordninger oprettet som led i et ansættelsesforhold	11
5.2.3 Individuelle privattegnede ordninger i livsforsikringsselskaber	13
5.2.4 Gruppelivsforsikring	13
5.3 Markedsvolumen	14
5.4 Hovedtyper af pensionsprodukter.....	15
5.4.1 Gennemsnitsrenteprodukt	15
5.4.2 Markedsrenteprodukt.....	16
5.5 Kundebegrebet i livsforsikring og pension	16
5.5.1 Forsikringsaftaleloven	16
5.5.2 Hvidvaskloven.....	16
5.6 Udbetalingsformer.....	17
5.7 Beskatning.....	18
5.7.1 Oversigt	18
5.7.2 Særligt om skattefradrag for indbetaling til private ordninger	19
5.8 Genkøbsmuligheder.....	19
5.9 Mægler – tredjepart.....	20
5.10 Skifte af forsikringsselskab	22
5.11 Hvilende pensionsordninger	22
6. Analyse af sektorens risiko for hvidvask	23
6.1 Oversigt over ”safeguards”	23
6.2 ”safeguards”	23
6.2.1 CPR.nr.-systemet.....	23
6.2.2 Skatteforhold	23
6.2.3 Kontrolforpligtelser pålagt andre finansielle virksomheder	25
6.2.4 Arbejdsgivers rolle i livs- og pensionsordninger i ansættelsesforhold	25
6.3 Oversigt over risikofaktorer.....	26
6.4 Risikofaktorer	26
6.4.1 Anonyme kunder eller begrænset kundekendskab	26
6.4.2 Kunder med bopæl i udlandet.....	28

6.4.3	Politisk eksponerede personer	29
6.4.4	Indbetaling kan ske fra anonyme kilder eller fra tredjemand.....	29
6.4.5	Større og/eller ekstraordinære indbetalinger	31
6.4.6	Indbetaling med midler, der overføres fra højrisikolande	31
6.4.7	Produkter med "cool off" vilkår (fortrydelsesmulighed).....	32
6.4.8	Produktet kan etableres med kort løbetid inden udbetaling.....	32
6.4.9	Afkastet af indbetalte midler kan blive betydeligt.....	33
6.4.10	Der er mulighed for genkøb af produktet	33
6.4.11	Tredjemand kan opnå betydelige fordele af produktet	34
6.4.12	Anvendelse af mellemmand (mægler).....	35
6.4.13	Risiko for kriminel infiltrering af det enkelte livsforsikrings- eller pensions-selskab	35
7.	Analyse af risiko for finansiering af terrorisme.....	37
Bilag 1 –	Beskatning af livs- og pensionsordninger	38

1. Introduktion

Livsforsikringsselskaber og tværgående pensionskasser¹ er omfattet af lov om bekæmpelse af hvidvask af udbytte og finansiering af terrorisme (hvidvaskloven), jf. lovens § 1, stk. 1, nr. 5, og disse selskaber skal derfor overholde lovens krav, herunder krav om kundelegitimation, opmærksomhedspligt, overvågning af kundetransaktioner, undersøgelses-, noterings- og indberetningspligt, opbevaringspligt m.v. Dog gælder der i henhold til lovens § 20, stk. 1, særlige undtagelser for denne type af selskaber (se bilag 1).

Denne rapport indeholder en analyse af risikoen for, at danske livsforsikringsselskaber og tværgående pensionskasser (herefter kaldet "selskaberne") kan blive udnyttet til hvidvask af udbytte og finansiering af terrorisme. Det, som vurderes, er den iboende risiko. Vurdering af den iboende risiko foretages uden hensyntagen til de risikobegrænsende foranstaltninger, som det enkelte selskab har iværksat.

Rapporten er udarbejdet af Finanstilsynet med bistand fra brancheorganisationen Forsikring & Pension og Statsadvokaten for Særlig Økonomisk og International Kriminalitet (SØIK) og offentliggøres på Finanstilsynets hjemmeside. Risikoanalyser indeholdt i rapporten er foretaget af Finanstilsynet og SØIK.

Rapportens konklusioner er i overensstemmelse med de konklusioner, som fremgår af rapport udarbejdet af Statsadvokaten for Særlig Økonomisk og International Kriminalitet og offentliggjort den 11. juni 2015².

Rapporten anvendes som grundlag for Finanstilsynets tilsyn med finansielle virksomheders overholdelse af hvidvaskloven, idet dette tilsyn skal finde sted på et risikobaseret grundlag.

Endvidere bør rapporten anvendes af det enkelte selskab i forbindelse med selskabets udarbejdelse af risikovurdering af egen virksomhed³.

¹ Ved tværgående pensionskasser forstås i henhold til bemærkninger til hvidvaskloven foreninger eller sammenslutninger, 1) hvis medlemmer enten er uddannet inden for bestemte uddannelsesområder eller er ansat i virksomheder af en bestemt art, og som har til formål som led i ansættelsesvilkårene eller som led i en anden tilknytning til en virksomhed at sikre pension efter ensartede regler for alle medlemmer, eller 2) hvis medlemmer er selvstændige erhvervsdrivende inden for samme branche, og som har til formål at sikre pension efter ensartede regler for alle medlemmer. Livsforsikringsselskaber og tværgående pensionskasser skal have tilladelse efter lov om finansiell virksomhed.

²<http://www.anklagemyndigheden.dk/nyheder/Documents/hvidvask-i-danmark-den-nationale-risikovurdering-%202015.pdf>

³ Hvidvaskloven forudsætter, at de omfattede virksomheder, herunder livsforsikringsselskaber og tværgående pensionskasser, foretager risikovurdering på grundlag af virksomhedens forretningsmodel, herunder kundetyper, produkter, leveringskanaler og geografiske forhold.

2. Analysemetode

I rapporten analyseres den iboende risiko for hvidvask eller finansiering af terrorisme. Med iboende risiko menes risikoen for, at forsikrings- og pensionssektoren (herefter "sektoren") kan blive misbrugt til hvidvask og finansiering af terrorisme. Vurdering af den iboende risiko foretages uden hensyntagen til de risikobegrænsende foranstaltninger, som de enkelte virksomheder har iværksat.

"Risiko" opfattes i denne sammenhæng som den samlede vurdering af trussel, sårbarhed og konsekvens.

De produkter, som udbydes af selskaber i sektoren, kan overordnet inddeles i følgende tre typer:

1. Obligatoriske pensionsordninger oprettet som led i et ansættelsesforhold
2. Individuelle privattegnede ordninger i livsforsikringsselskaber
3. Gruppelivsforsikring

De danske produkter og markedsforhold er beskrevet i punkt 5. I risikoanalysens punkt 6 vurderes de tre typer hver for sig.

I rapporten beskrives en række generelle risikobegrænsende forhold ("safeguards"), som vurderes at have væsentlig betydning for den samlede risikobedømmelse. Disse "safeguards" er følgende:

- 1) CPR.nr.-systemet
- 2) Skatteforhold
- 3) Kontrolforpligtelser pålagt andre finansielle virksomheder
- 4) Arbejdsgivers rolle i livs- og pensionsordninger

Risikoanalysen tager udgangspunkt i de beskrivelser af trusler og sårbarheder (risikofaktorer), som fremgår af internationale typologi- og analyserapporter, f.eks. fra Financial Action Task Force (FATF). Det vurderes, om og i hvilket omfang de enkelte risikofaktorer kan antages at have betydning i Danmark, når der tages hensyn til de produkter, der udbydes, de reguleringsmæssige forhold, som produkterne er underlagt, og eksisterende markedsforhold, herunder sædvanlige kundetyper, leveringskanaler og geografiske forhold.

De omhandlede risikofaktorer er følgende:

- 1) Anonyme kunder eller begrænset kundekendskab
- 2) Kunder med bopæl i udlandet
- 3) Politisk udsatte personer
- 4) Indbetaling kan ske fra anonyme kilder eller fra tredjemand
- 5) Større og/eller ekstraordinære indbetalinger
- 6) Indbetaling med midler, der overføres fra højrisikolande
- 7) Produkter med "cool off" vilkår (fortrydelsesvilkår)
- 8) Produktet kan etableres med kort løbetid inden udbetaling

- 9) Afkastet af indbetalte midler kan blive betydeligt
- 10) Mulighed for genkøb af produktet
- 11) Tredjemand kan opnå betydelige fordele af produktet
- 12) Anvendelse af mellemmand (mægler)
- 13) Kriminel infiltrering af det enkelte selskab

I vurderingen indgår endvidere oplysninger fra SØIK om konstaterede tilfælde af hvidvask og finansiering af terrorisme med relation til sektoren.

Rapportens konklusioner er beskrevet i punkt 3.

Inden for de lovgivningsmæssige rammer kan det enkelte selskab have en forretningsmodel, som afviger fra markedsstandarder, herunder produkter og produktvilkår, kundetyper, geografiske forhold m.v. Herved kan selskabet udsætte sig for en risiko for hvidvask og finansiering af terrorisme, der er højere eller lavere end det generelle markedsniveau i sektoren. I punkt 4 beskrives en række faktorer, der vil føre til en højere risikovurdering, som selskabet derfor skal tage i betragtning som led i overholdelse af reglerne i hvidvaskloven.

3. Rapportens konklusioner

3.1 Risiko for hvidvask

3.1.1 Ordninger etableret som led i ansættelsesforhold

I Danmark etableres langt den væsentligste del af livs- og pensionsordninger som led i et ansættelsesforhold. Sådanne pensionsordninger tegnede sig i både 2012 og 2013 for ca. 94 pct. af de samlede pensionsindbetalinger, mens det i 2014 var 93 pct. Dette betyder, at hovedvægten af de danske pensionskunder ikke blot har en ret, men også en pligt til at være med i en given pensionsordning.

- Generelt vurderes der at være meget lav risiko for, at obligatoriske pensionsordninger oprettet som led i ansættelsesforholdet kan anvendes til hvidvask.

Dette billede ændres ikke, selvom ordningen giver muligheder for supplerende frivillige indbetalinger, hvilket primært kan begrundes med beskatningsmæssige forhold.

3.1.2 Individuelle ordninger

Individuelle ordninger kan oprettes som aldersopsparring (som fra 2013 har afløst kapitalpension), ratepension eller livrente. Livrente kan også opstå som såkaldt "overløbslivrenter"⁴. Kunder opretter enten ordningerne som supplement til eksisterende arbejdsmarkedspensionsordninger eller som private ordninger. Den gruppe, som indbetaler de største gennemsnitlige bidrag til individuelle ordninger, er de selvstændige erhvervsdrivende. Ca. 7 pct. af pensionsindbetalingerne til pensionssektoren går til individuelle privattegnede livsforsikrings- og pensionsordninger (tal for 2014).

- Generelt vurderes der at være lav risiko for, at individuelle privattegnede ordninger i livsforsikringsselskaber kan anvendes til hvidvask.
- Risikoen vurderes dog at være højere for de ordninger, der ikke er skattebegunstigede.

3.1.3 Gruppelivsforsikringer

Gruppelivsforsikringer er sumudbetalingsforsikringer eller løbende udbetalinger. Kontrakterne løber typisk for et år ad gangen. Gruppelivsforsikringer er dermed rene risikoforsikringsprodukter, hvor det udbydende selskab skal have en speciel gruppelivskoncession fra Finanstilsynet. Forsikringen tegnes for grupper, f.eks. af medarbejdere, i tillæg til pensionsordninger oprettet som led i ansættelsen. Gruppelivsforsikringer tegnes typisk til dækning af kritisk sygdom, men der kan også tegnes gruppeforsikringer til udbetaling ved død og/eller invaliditet.

- Generelt vurderes der at være meget lav risiko for, at gruppelivsforsikringer kan anvendes til hvidvask.

⁴ Når loftet for, hvor stort et beløb der kan indsættes med skattefradrag på en ratepension, er nået, indsættes de overskydende pensionsbidrag på en livrente - ligeledes med skattefradrag. Overløbslivrenter er således betegnelsen for livrenter, som supplerer ratepensioner i samme pensionsordning.

3.3 Risiko for finansiering af terrorisme

Hvidvaskloven behandler hvidvask af kriminelt udbytte og finansiering af terrorisme under ét. De ovenstående konklusioner vedrørende "safeguards" og risikofaktorer i relation til risiko for hvidvask er tilsvarende anvendelige ved vurdering af risikoen for, at sektoren kan blive anvendt til finansiering af terrorisme.

- Risikoen for, at produkter, der udbydes af forsikringsselskaber og tværgående pensionskasser her i landet, kan misbruges til finansiering af terrorisme, vurderes at være meget lav.

4. Højrisikofaktorer og mistankeindikatorer

Inden for de lovgivningsmæssige rammer kan det enkelte selskab have en forretningsmodel, som på visse områder afviger fra markedsstandarder, herunder produkter og produktvilkår, kundetyper, geografiske forhold m.v. Herved kan selskabet udsætte sig for en risiko for hvidvask og finansiering af terrorisme, der er højere eller lavere end det generelle markedsniveau i sektoren.

Nedenfor beskrives en række faktorer, der vil føre til en højere risikovurdering, som selskabet derfor skal tage i betragtning som led i overholdelse af reglerne i hvidvaskloven.

De beskrevne risici relaterer sig særligt til privattegnede ordninger samt private indskud på arbejdsmarkedspensioner.

- Kunder eller begunstigede bosat i udlandet
- Mulighed for, at der blandt livsforsikrings- eller pensionselskabets kunder er politisk eksponerede personer
- Tegning af en atypisk stor forsikring eller af en størrelse, der ikke harmonerer med kundens profil, herunder økonomiske situation
- Større indbetalinger, hvor selskabet ikke har kendskab til midlernes oprindelse
- Muligheder for kontante indbetalinger
- Indbetalinger fra pengeoverførselsvirksomheder
- Præmier betales fra en konto i et land, som kunden ikke har tilknytning til
- Der betales "ved en fejl" for meget i præmie, og det overskydende beløb ønskes tilbagebetalt til en anden konto end den, der er betalt fra
- Indbetalinger fra et land med forhøjet risiko for hvidvask eller finansiering af terrorisme⁵
- Mulighed for indbetalinger fra anonym tredjemand
- Produkter med (udvidet) fortrydelsesret, hvor der er mulighed for udbetaling til tredjemand
- Tilfælde af genkøb (tilbagebetalinger, dvs. udbetalinger før forsikringsbegivenhedens indtræden)
- Tilfælde af belåning af forsikringspolicen
- Mulighed for at indsætte en begunstiget, som er ukendt for selskabet indtil udbetalings-tidspunktet

⁵ Oplysninger herom vil bl.a. fremgå af Finanstilsynets hjemmeside.

5. Beskrivelse af det danske marked for livsforsikrings- og pensionsprodukter (non-banking)

5.1 Ejerforhold og organisering

5.1.1 Oversigt

Livsforsikring- og pensionselskaber i Danmark er organiseret på flere forskellige måder.

Selskaberne kan enten være organiserede som livsforsikringsselskaber, tværgående pensionskasser eller firmapensionskasser. Sidstnævnte dækker under to pct. af det danske pensionsmarked og behandles derfor ikke i denne risikoanalyse⁶.

5.1.2 Livsforsikringsselskaber

Der skelnes mellem:

- 1) Arbejdsmarkedsrelaterede livsforsikringsselskaber.
- 2) Kommercielle livsforsikringsselskaber.
- 3) Pensionsforsikringsselskaber.

- Arbejdsmarkedsrelaterede livsforsikringsselskaber⁷

Disse pensionselskaber er organiserede som aktieselskaber – undertiden i forskellige koncernopbygninger. Men aktierne er ikke-omsættelige papirer, og der udbetales ikke udbytte til ejerne. Ejerne af aktierne er på den ene side en række danske fagforbund, som varetager lønmodtagerinteresserne, og på den anden side en række arbejdsgiverorganisationer, som varetager arbejdsgiverinteresserne i pensionselskabet.

- Kommercielle livsforsikringsselskaber⁸

Disse pensionselskaber er organiseret som aktieselskaber, og de er oftest koncernforbundne med andre finansielle forretninger, som driver f.eks. bank- og investeringsforeningsvirksomhed.

- Pensionsforsikringsselskaber⁹

⁶ Firmapensionskasser er karakteriseret ved at have til formål, på grundlag af et løfte om pension, at sikre ansatte pension i forbindelse med ansættelse i en virksomhed, idet ethvert løfte om pension skal afdækkes enten i et forsikringsselskab eller en pensionskasse. Pensionstilsagn, der afdækkes i en firmapensionskasse, angår således kun de ansatte, der har ansættelse i den virksomhed, der har stiftet firmapensionskassen. Firmapensionskasser er ikke omfattet af hvidvaskloven. Firmapensionskasserne er reguleret i firmapensionskasseloven og ikke i lov om finansiell virksomhed, hvor livsforsikringsselskaber og tværgående pensionskasser er reguleret.

⁷ SAMPENSION, Pensam, PensionDanmark, Industriens Pensionsforsikring,

⁸ Danica Pension, Nordea Liv & Pension, SEB Pension, Topdanmark Livsforsikring, Skandia livsforsikring, Alm. Brand Liv & Pension.

⁹ PFA Pension, AP Pension

Der kan maksimalt udbetales et meget begrænset beløb årligt, og derudover skal overskuddet ifølge vedtægterne tilfalde de forsikrede. På denne måde har pensionsforsikringsselskaber – som f.eks. PFA – visse ligheder med andelsselskaber. Det største pensionselskab i denne gruppe er PFA Pension A/S, der er organiseret som aktieselskab. Aktierne er ikke-omsættelige og ejes henholdsvis af en gruppe bestående af arbejdsmarkedets parter og enkelte virksomheder (51 pct.) og PFA-fonden (49 pct.). PFA-fonden uddeler penge til aktiviteter til gavn for nuværende og tidligere medarbejdere i PFA.

5.1.3 Tværgående pensionskasser

De tværgående pensionskasser er foreningsejede kasser¹⁰. Det er foreningens formål, som er bestemmende for, hvordan foreningen skal disponere. Det er medlemmerne af kassen, som på generalforsamlingen vælger flertallet af bestyrelsens medlemmer.

5.2 Typer af livs- og pensionsordninger

5.2.1 Oversigt

De produkter, som udbydes af selskaber i sektoren, kan overordnet inddeles i følgende tre typer:

1. Obligatoriske pensionsordninger oprettet som led i et ansættelsesforhold.
2. Individuelle privattegnede ordninger.
3. Gruppelivsforsikring.

5.2.2 Obligatoriske pensionsordninger oprettet som led i et ansættelsesforhold

Pensionsordningerne kan enten være a) overenskomstbaserede eller b) baseret på en aftale mellem pensionselskabet og den enkelte virksomhed på vegne af de ansatte.

Der findes to typer af overenskomster (type a):

1. Landsoverenskomsterne mellem arbejdsmarkedets parter.
2. Firmaoverenskomster, der er overenskomster mellem arbejdstager og arbejdsgiver på en enkelt virksomhed.

I Danmark etableres langt den væsentligste del af livs- og pensionsordninger som led i et ansættelsesforhold. Pensionsordninger oprettet som led i ansættelse tegnede sig for ca. 94 pct. af de samlede pensionsindbetalinger i 2012 og 2013, mens det i 2014 var 93 pct. Det betyder, at hovedvægten af de danske pensionskunder ikke blot har en ret, men også en pligt til at være med i en given pensionsordning. I hovedparten af ordningerne vil det være overenskomstparterne eller arbejdsgiver, der fastsætter rammerne for ordningen, herunder størrelsen af pensionsbidraget.

¹⁰ Lægernes Pensionskasse, Juristernes og Økonomernes Pensionskasse, Danske Civil- og akademiingeniørers Pensionskasse, Unipension (administrerer Arkitekternes Pensionskasse, MP Pension og Pensionskassen for Jordbrugsakademikere & Dyrlæger), PKA (administrationsfællesskab for 5 pensionskasser), lærernes pension, ISP (Pensionskassen for Teknikum og Diplomingeniører), PBU (Pædagogernes pensionskasse),

Der er typisk mulighed for supplerende frivillige indbetalinger til obligatoriske pensionsordninger oprettet som led i et ansættelsesforhold.

Pensionsordninger oprettet som led i ansættelse er generelt bidragsdefinerede. Dette indebærer, at størrelsen på udbetalingerne afhænger af, hvor meget den enkelte pensionist har indbetalt i løbet af sit arbejdsliv samt forrentningen af ordningen.

Heroverfor står de yderst sjældne tilfælde, hvor medarbejdere har fået en tilsagnsordning. Hermed forstås et tilsagn om, at medarbejderen får en procentangivet fast livslang ydelse – f.eks. 60 pct. af slutlønnen – ved pensionering. Tilsagnsordningerne belaster arbejdsgiver betragteligt og indebærer forpligtelser for den enkelte arbejdsplads, som rækker meget langt ud i fremtiden. Denne type ordninger har været under udfasning i årevis.

Pensionsordningerne er desuden oftest sammensat af en pensionsforsikringsdækning og forskellige supplerende forsikringsdækninger. Ordningerne består typisk af følgende elementer:

a) Alderspension

Alderspension består oftest af en livslang løbende alderspension (livrente) samt eventuelt ratepension (tidsbestemt) og evt. aldersopsparing, som fra 2013 har afløst den tidligere kapitalpension. Fra 2013 er indbetaling til kapitalpensionsordninger ikke længere muligt.

b) Invalidedækning/tab af erhvervsevne

Invalidedækning dækker over en invalidepension fra invaliditet frem til pensionsalderen, en invalidesum og en præmiefritagelse frem til pensionsalderen. Hertil kan der evt. være en børnepension, jf. nedenfor.

c) Børnepension

Børnepension udbetales til børn op til 24 år. Pensionen udbetales primært i tilfælde af forsikredes død, men undertiden også i forbindelse med forsikredes alderspensionering eller invalidepensionering. Udbetalingen forudsætter, at barnet er i live. Størrelsen er ofte af et relativt beskedent omfang og kan f.eks. sjældent udgøre mere end et supplement til barnets øvrige underhold/indtægt.

d) Kritisk sygdom

Denne dækning sikrer, at lønmodtageren får udbetalt en engangssum, hvis lønmodtageren rammes af en alvorlig sygdom. Ofte tegnes kritisk sygdomsdækning som en gruppelevsforikring.

d) Dødsfaldsdækning

Ved forsikringstagers død kan der udbetales ægtefællepension livsvarigt eller for en periode, ligesom der kan være børnepension for børn op til 24 år. Der kan også være en depotsikring, så den opsparede sum i visse produkter udbetales til de efterladte – hvilket kan træde i stedet

for ægtefællepension. Endelig – og det er meget almindeligt – kan der komme en forsikring som sum eller løbende udbetaling til de efterladte/begunstigede.

Pensionsordninger oprettet som led i ansættelse oprettes altid via arbejdsgiver. Efter ansættelsen og ved udbetaling af første månedslønning indbetales samtidig den månedlige ydelse til pensionselskabet. Derved får selskabet kundens personnummer (CPR.nr.) oplyst, og i forbindelse hermed opretter pensionselskabet ordningen – dog efter eventuel indhentelse af helbredsoplysninger for forsikringstageren. Det er arbejdsgiver, som indbetaler både arbejdsgiverens og arbejdstagerens bidrag til arbejdstagerens pensionsordning i pensionselskabet. Overførslen sker via arbejdsgivers bankforbindelse.

Frivillige ekstraordinære indbetalinger til eksisterende pensionsordninger oprettet som led i en ansættelse kan ske både via arbejdsgiver og via egen bankforbindelse. Det sidstnævnte sker dog sjældent, da dette er indberetningsteknisk kompliceret.

Frivilligt indbetalte midler til obligatoriske pensionsordninger oprettet som led i ansættelse kan genkøbes. Undertiden vil et selskab også betinge sig en ny helbredserklæring fra kunden, så det sikres, at kunden ikke spekulerer mod ordningen ved at genkøbe en livrenteordning, fordi kunden har fået viden om alvorlig sygdom.

5.2.3 Individuelle privattegnede ordninger i livsforsikringselskaber

Individuelle ordninger kan oprettes som aldersopsparing, ratepension eller livrente. Livrente kan også opstå som såkaldt "overløbslivrenter". Der gælder det samme som for arbejdsmarkedspensioner, og også de privattegnede ordninger er oftere og oftere livrenteprodukter – ofte som overbygning på ratepensionen, fordi der er indført loft for fradragsberettigede indbetalinger hertil. Kunder opretter enten ordningerne som supplement til eksisterende pensionsordninger oprettet som led i ansættelse eller som private individuelle ordninger. Den gruppe, som indbetaler de største gennemsnitlige bidrag til individuelle ordninger, er de selvstændige erhvervsdrivende. Ca. 7 pct. af pensionsindbetalingerne til pensionssektoren går til individuelle privattegnede livsforsikrings- og pensionsordninger (tal for 2014).

Individuelle ordninger distribueres enten via en mægler (det sker dog sjældent til privatkunder), via en bank eller direkte fra et pensions- eller livsforsikringselskab.

5.2.4 Gruppelivsforsikring

Gruppelivsforsikringer adskiller sig fra individuelle forsikringer ved, at risikoen vurderes på gruppeniveau fremfor på personniveau. Forsikringen kan udbetales som sum eller løbende ydelser. Kontrakterne løber typisk for et år ad gangen. Gruppelivsforsikringer kræver en speciel gruppelivskoncession fra Finanstilsynet. Udbetaling fra en gruppeforsikring ved kritisk sygdom sker, hvis en af de kritiske sygdomme, som er på forsikringens dækningsoversigt, diagnosticeres hos den forsikrede efter en karenperiode på 3 måneder efter forsikringens ikrafttræden. Forsikringen tegnes for grupper, f.eks. af medarbejdere i tillæg til pensionsordninger oprettet som led i ansættelsen.

En gruppelivsforsikring kan typisk tegnes med følgende forsikringsdækninger:

1. Dødsfaldsdækning, hvor de efterladte får en sum penge ved forsikringstagerens død.

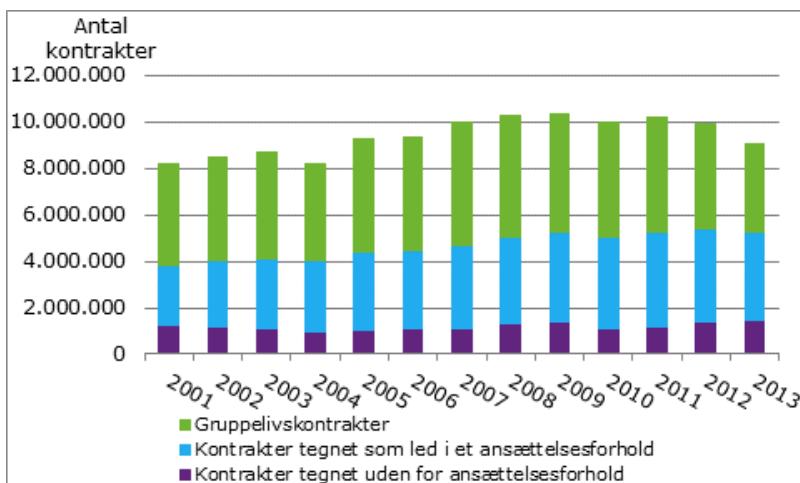
2. Invalidesum, som udbetales som en engangssum.
3. Invaliderende, som udbetales hver måned.
4. Udløbssum, som udbetales, når et gruppemedlem når en bestemt alder.

Ordningerne kan derfor både være rene risikoforsikringer og livsforsikringer med opsparing.

5.3 Markedsvolumen

Der er 35 livsforsikrings- og pensionselskaber i Danmark (2014). Flere af dem administreres i administrationsfællesskaber. Det gælder f.eks. Unipension, som er administrationsfællesskab for Arkitekters pensionskasse, magistre og psykologers pensionskasse og jordbrugsakademikere og dyrlægers pensionskasse. Også PKA, Pensam m.fl. administrerer flere pensionskasser under ét fælles selskab.

Antal forsikringskontrakter i pensionsbranchen

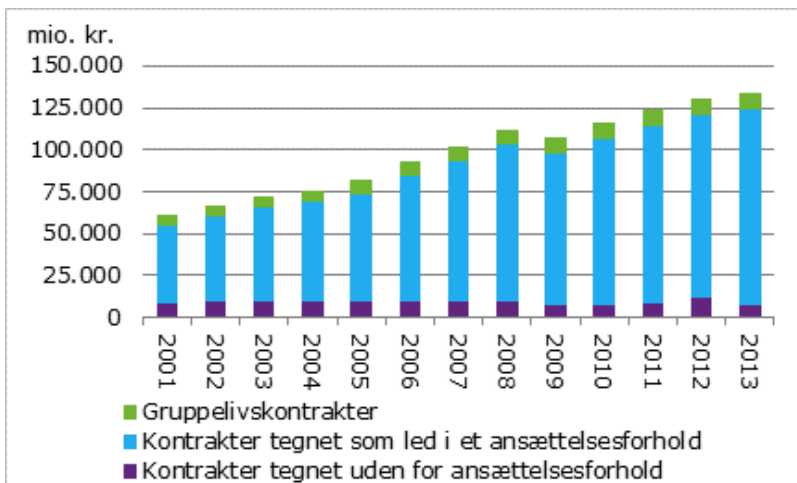

Kilde: Forsikring & Pension Brancheforening.

Statistikken viser det samlede antal kontrakter i pensionsbranchen (9,7 mio. i 2014). Som det fremgår, er antallet af kontrakter stagneret omkring 10 mio. siden 2007, dog med et fald i 2013.

Gruppelivsforsikringskontrakter alene udgør i perioden ca. 40 pct. af kontrakterne. Blandt de egentlige pensionsforsikringskontrakter er andelen af kontrakter tegnet som led i et ansættelsesforhold faldet med ca. 200.000 fra 2012 - 2013. Andelen af kontrakter tegnet uden for ansættelsesforhold er steget 6 pct.

Bruttopræmier i pensionsbranchen

Kilde: Forsikring & Pension Brancheforening.

Statistikken viser udviklingen i bruttopræmier/medlemsbidrag i pensionsbranchen fordelt på kontrakttyper i perioden 2001-2013. I 2013 steg indbetalingerne med 3 pct. til godt 133 mia. kr. I 2014 steg indbetalingerne med godt 5 pct. til lige over 140 mia. kr.

Statistikken viser en kraftig fremgang i indbetalingerne i perioden 2001 til 2012, hvor bruttopræmierne er steget med ca. 9 pct. om året. Fremgangen er navnlig drevet af væksten i indbetalingerne til kontrakter oprettet som led i et ansættelsesforhold (obligatoriske ordninger). Væksten i disse indbetalinger skyldes blandt andet vedtagelsen af øgede indbetalingsprocenter til arbejdsmarkedspensioner i de overenskomstforhandlinger, der har fundet sted i perioden.

5.4 Hovedtyper af pensionsprodukter

De to hovedtyper af pension, som eksisterer på det danske marked, er gennemsnitsrenteprodukter og markedsrenteprodukter, som beskrives herunder.

5.4.1 Gennemsnitsrenteprodukt

Betegnelsen for en pensionstype, hvor kunderne får en gennemsnitsrente. Pensionsselskabet lover, at den udbetalte pension er af en bestemt størrelse, bl.a. fastsat på baggrund af, hvor meget der indbetales til pensionsforsikringen i pensionsbidrag. Størrelsen af den pension, som pensionsselskabet har lovet at udbetale, sætter en grænse for, hvor risikable investeringer selskabet kan foretage. Sparer man op i en gennemsnitsrentepension, opnås en mere stabil kontorente i hele opsparingsperioden. Selskabet investerer kundens penge, og i gode år lægger de reserver til side til dårlige år for derved at sikre en stabil kontorente i hele perioden.

5.4.2 Markedsrenteprodukt

Markedsrenteprodukt er betegnelsen for en pensionsordning, hvor pensionsopsparingens forrentning følger afkastet på de investeringer, der ligger til grund for pensionsordningen. Udviklingen i ordningens værdi vil derfor svinge i takt med de underliggende aktivers værdi på de finansielle markeder. Der findes forskellige typer af markedsrenteprodukter livscyklusprodukter. I livscyklusprodukter tilpasser pensionselskabet sammensætningen af investeringen, så den passer til den sikredes risikoprofil eller alder. Flere livscyklusprodukter giver mulighed for at vælge mellem høj, lav eller mellem risiko.

5.5 Kundebegrebet i livsforsikring og pension

Der er visse forskelle i forsikringsaftalelovens (herefter FAL) og hvidvasklovens fastlæggelse af kundebegrebet.

5.5.1 Forsikringsaftaleloven

En kunde defineres ifølge forsikringsaftaleloven som en person, der har ret til udbetalingen af en forsikringsydelse i tilfælde af en forsikringsbegivenhed. I FAL § 2, stk. 3 betegnes kunden med begrebet "den sikrede", mens sektoren selv ofte anvender begrebet "den forsikrede

Indgår en kunde en forsikringsaftale direkte med sit forsikringselskab, bliver kunden tillige betegnet "forsikringstager", jævnfør FAL § 2, stk. 2.

I forhold til arbejdsmarkedspensionerne vil der ikke være sammenfald mellem forsikringstager og forsikrede. Her er arbejdsgiveren eller den faglige organisation forsikringstager, mens kunden alene er "forsikrede", fordi det er arbejdsgiveren eller den faglige organisation, der er forsikringselskabets medkontrahent.

5.5.2 Hvidvaskloven

Kunden er den person, som selskabet indgår forsikringsaftale med, dvs. forsikringstager, som er indehaver af forsikringspolicyen.

Ved arbejdsmarkedspensioner og firmaordninger, hvor der udstedes selvstændige policer, er det således lønmodtageren, der skal identificeres og legitimeres som kunde.

Ved gruppeforsikringsordninger, hvor der ikke udstedes selvstændige policer, er det arbejdsgiveren/foreningen, der skal identificeres og legitimeres som kunde. Det gælder, hvis f.eks. en sportsforening har tegnet en gruppelevsordning for sine medlemmer.

Den eller de personer, som er berettiget til at få udbetalt forsikringsydelser, betegnes "den begunstigede"¹¹.

¹¹ Svarer til "beneficiary(ies)" i henhold til Financial Action Task Force's reviderede anbefalinger 2012. I henhold hertil kræves, at beneficianten eller beneficianterne identificeres og legitimeres senest på udbetalingstidspunktet.

5.6 Udbetalingsformer

Groft set kan man skelne mellem tre typer af udbetalingsformer:

- Udbetalinger på én gang.
- Udbetalinger over en årrække – 10-25 år.
- Løbende livsvarige udbetalinger.

Pensionsprodukter adskiller sig i høj grad fra andre opsparings- og investeringsprodukter i f.eks. banker og investeringsforeninger, og denne tendens er stigende.

Pensionspolitisk favoriseres produkter, hvor udbetalingerne først kan ske ved pensionsalderen – og da kun fordelt over en længere årrække. Store sum-udbetalinger kan med virkning fra 2013 ikke finde sted i størstedelen af de udbudte produkter. I de kommende år vil der dog fortsat blive udbetalt mange store sumudbetalinger, ikke mindst fra de kommercielle selskaber, hvor kapitalpensionen i mange år var hovedprodukt.

I de pensionsprodukter, hvor større sumudbetalinger kan finde sted, kan der på den anden side ikke ske store sumindbetalinger. Et eksempel herpå er den nye "aldersopsparing", som fra 2013 erstattede de hidtidige kapitalpensioner. Her kan opsparingen udbetales på én gang, men først når kunden når sin tidligst mulige pensionsalder. Det er et krav, at indbetalingerne er sket løbende over en årrække.

De forskellige produkttyper er beskrevet i det følgende. De nærmere skatteregler fremgår af punkt 5.7.1.

1) Aldersopsparing

Aldersopsparing har afløst det hidtidige kapitalpensionsprodukt. Indbetaler en kunde mere end det årligt fastsatte beløb, skal der betales 20 pct. i afgift til staten af det overskydende beløb. Udbetaling kan først ske, når pensionsalderen opnås. Udbetaling kan ske på én gang eller i selvvalgte rater. Da indbetaling sker efter skat, beskattes beløbet ikke ved udbetaling.

2) Kapitalpension

Produktet er under udfasning og afløses af aldersopsparing.

3) Ratepension

Ratepensionen udbetales i månedlige beløb i mindst 10 år og højst 25 år. Kunden betaler personlig indkomstskat af udbetalingerne fra ratepension. Der er loft for indbetaling til ratepension. Pensionen kan tidligst udbetales, når pensionsudbetalingsalderen opnås.

4) Livrenteprodukter

En pension, der udbetales løbende og tidligst ved pensionsudbetalingsalderen, hvis man stadig er i live (risikokontrakt). Det fremgår af pensionssaftalen, hvor længe pensionen udbetales.

Udbetaling kan f.eks. være livsvarig, eller udbetalingen kan være ophørende og stopper i givet fald efter f.eks. 10 år. Der betales indkomstskat af udbetalingen. Det kan være aftalt, at der skal ske udbetaling til andre efter forsikredes død (enkepension eller børnepension). Udbetalingen vil enten være indkomstbeskattet (løbende ydelser) eller afgiftsbelagt (kapitaliseret ydelse).

5.7 Beskatning

5.7.1 Oversigt

Beskatningsregler i det danske pensionssystem fremgår hovedsagligt af følgende tre love med medfølgende bekendtgørelser:

- Pensionsbeskatningsloven (PBL)
- Pensionsafkastbeskatningsloven (PAL)
- Personskatteloven (PSL).

Som bilag 1 er vedhæftet et skema, der angiver de forskellige produkter og deres skattemæssige behandling på forskellige tidspunkter i produktets levetid fra første indbetaling til sidste udbetaling:

Pensionsopsparing er skattemæssigt begunstiget ved en fordelagtigt lav beskatningssats af det løbende afkast på ordningen. PAL satsen er i dag 15,3 pct. hvilket for de fleste er mere fordelagtig end beskatning som kapitalindkomst, der indgår i den personlige indkomst. Denne fordel gælder såvel de fradragsberettigede ordninger som for aldersopsparingen. De fradragsberettigede ordninger er desuden skattemæssigt begunstigede ved, at indbetalingerne giver ret til fradrag i lønindkomsten i dag, mens udbetalingerne først vil blive beskattet, når pensionen kommer til udbetaling og kunden forventes at have en lavere skattesats.

De ikke-skattebegunstigede pensionsordninger i pensionsbeskatningslovens § 53 A giver ikke fradrag ved indbetaling, og afkast beskattes løbende som kapitalindkomst for kunden. De bruges typisk i forbindelse med udstationering – eksempelvis hvor en medarbejder fortsætter sine arbejdsgiverindbetalinger, men nu ikke længere har en indkomst i Danmark at anvende fradraget i. Desuden anvendes § 53 A gruppelevsforikringer i forbindelse med livsforsikringer, som ligger til sikkerhed for mellemværender med pengeinstitutter.

Ordnningen anvendes således primært til at sikre, at udstationerede medarbejdere kan have pensionsordninger i tilknytning til ansættelsen på lige fod med andre medarbejdere. Ordningerne kan dog også tegnes privat. Pensionstypen er mindre attraktiv for personer, der er skattepligtige i Danmark, idet kontorenten ofte er beskeden i forhold til andre egentlige investeringsprodukter uden pensionsformål på markedet. Pensionsselskaberne indberetter tilvæksten til SKAT og tilvæksten beskattes som kapitalindkomst og opgøres efter pensionsafkastbeskatningsreglerne. Brancheforeningen Forsikring & Pension oplyser, at et overslag er, at antallet af § 53 A-ordninger ligger på mellem 1 og 3 pct. af de privattegnede ordninger.

Når en § 53 A pensionsordning kommer til udbetaling, kan pensionsopspareren blive bedt om at dokumentere, at der ikke har været fradragsret for indbetalingerne i udenlandsk indkomst.

5.7.2 Særligt om skattefradrag for indbetaling til private ordninger

En privattegnnet pensionsordning med fradragsret kunne til og med 2012 være en kapitalpension, ophørende alderspension og ratepension eller andre pensionsordninger med løbende udbetalinger. Fra 2013 er der ikke længere fradragsret for indbetalinger på en kapitalpension.

- Kunder har kun fradragsret for indbetalinger til private pensionsordninger, hvis kunderne er fuldt skattepligtige til Danmark.
- Hvis en kunde opretter ordningen i et livsforsikrings- og pensionselskab i et andet EU-/EØS-land, skal SKAT godkende ordningen, for at kunden kan få fradrag for indskuddet. Betingelsen gælder for alle typer af ordninger.

Efter reglerne i PBL kan man få fradrag for indbetalinger til private pensioner med løbende udbetaling. Det drejer sig om indbetalinger til:

- Livsvarig eller ophørende alderspension.
- Invalidepension.
- Ægtefælle- og samleverpension.
- Børnepension.

Hvert år kan man indbetale op til 47.600 kr. (2015) til en privat pensionsordning med livsvarige udbetaling og få fradrag for hele beløbet i indbetalingsåret. Ved indbetaling over 47.600 kr. kan indbetalingen fradrages med 1/10 om året i 10 år. Der kan dog altid fradrages op til 47.600 kr. pr. år. Ved aftale om løbende præmiebetaling i mindst 10 år er der fuldt fradrag for hele indbetalingen i indbetalingsåret.

Ratepensioner og ophørende alderspension er ordninger, der skal udbetales over mindst ti år.

Fra 2010 blev der indført et loft over fradrag for indbetaling på ratepension. Fra indkomståret 2012 blev loftet yderligere sænket. I 2015 kan en kunde højst få fradrag for 51.700 kr.¹² i alt på ratepensioner og ophørende alderspension. I 2010 og 2011 var beløbsgrænsen 100.000 kr. Før da var der ikke loft over indbetalingerne til ratepensionerne.

5.8 Genkøbsmuligheder

Genkøbsmuligheder – eller mulighed for tilbagekøb – fremgår af tilbagekøbs- og fripolicerregulativer i pensionselskaberne. Derfor kan der ikke siges noget generelt i relation til produkttyper og investeringstyper. Det er aftalegrundlaget, der bestemmer genkøbsreglerne.

Udbetaling i utide er ikke en mulighed, hvis en landsoverenskomst, en firma- eller brancheoverenskomst har fastsat, at midlerne skal komme den berettigede til gode alene relateret til alderspensionering (pensionshensigt).

Frivilligt indbetalte midler til obligatoriske pensionsordninger oprettet som led i ansættelse kan typisk genkøbes. Dette skal dog ske med respekt af de til enhver tid gældende beskatningsregler. Undertiden vil et selskab også betinge sig er ny helbredserklæring fra kunden, så det

¹² Loftet reguleres efter PSL § 20

sikres, at kunden ikke spekulerer mod ordningen ved at genkøbe en livrenteordning, fordi kunden har fået viden om alvorlig sygdom.

Tilbagekøb af livrente- og ratepension sker med afgift på 60 pct. til staten. For kapitalpensionen er afgiften på 52 pct., mens den for aldersopsparing er 20 pct. Tilbagekøb indebærer også et administrationsgebyr – typisk i omegnen af 1.500 kr. Desuden vil der undertiden være et kursværn, som betyder, at en vis procent af depotet tilbageholdes af selskabet i tilfælde af tilbagekøb. Hvis en ordning tilbagekøbes – eller overføres udenfor jobskifteaftale¹³ – sker det med fradrag af øvrige omkostninger, som selskabet har anmeldt til Finanstilsynet.

5.9 Mægler – tredjepart

En forsikringsmægler er en person, der med kundens fuldmagt udøver rådgivning og forhandler med forsikringsgivere om tilbud og placering af forsikringsdækninger. Rådgivning finder sted inden for de områder, hvor forsikringsmægleren har modtaget Finanstilsynets tilladelse til at drive forsikringsmæglervirksomhed i henhold til lov om forsikringsformidling. De to eksisterende koncessionsområder er henholdsvis skadesforsikring og livsforsikring.

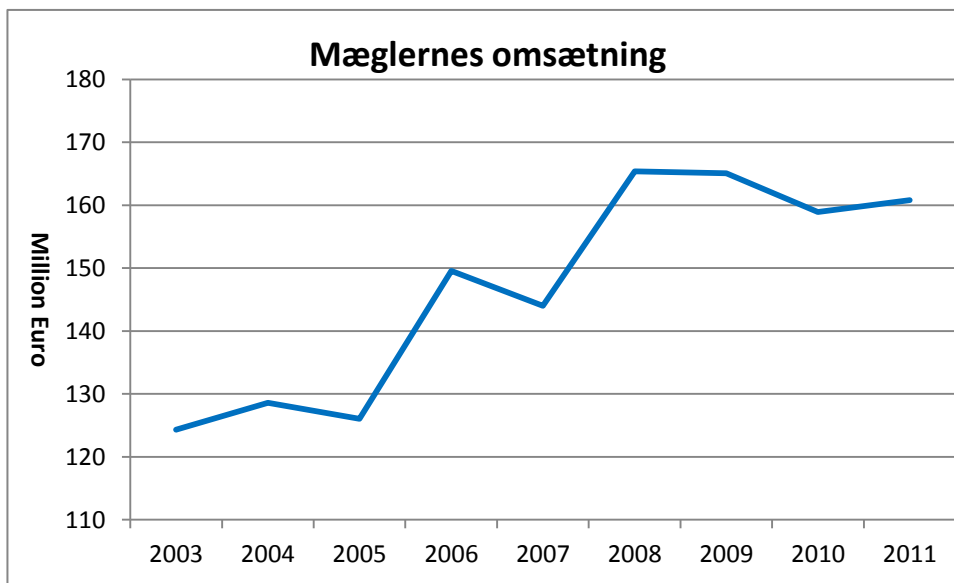
Forsikringsmægleren udfører sit arbejde for kunden på grundlag af en fuldmagt og en samarbejdsaftale. I samarbejdsaftalen specificeres de vilkår, som er gældende for samarbejdet, herunder hvorledes betaling for udført arbejde skal finde sted. Betaling må ikke finde sted i form af provision fra forsikringsselskabet, idet forsikringsmægleren skal være uafhængig. Det er således kunden, der betaler mæglerens honorar. Men selve betalingen foregår fra kundens pensionsdepot til mægleren. Det skyldes, at indbetalingerne til pension er fradragsberettigede – herunder omkostninger til administration af pension, og det dækker også udgifter til mægler.

Da alle betalinger – både mæglerhonorar og pensionsindbetalinger – går via pensionselskabet, er der ikke nogen direkte betaling mellem kunde og mægler. Dette indebærer, at kunden ikke har mulighed for selv at indføre penge i denne proces uden om de kontrolmekanismer, der i forvejen findes hos pensionselskabet.

Forsikringsmægleren er kundens rådgiver og skal til enhver tid alene varetage dennes interesser.

¹³ Jobskifteaftalen og virksomhedsomdannelse- og virksomhedsoverdragelsesaftalerne er brancheaftaler, der som udgangspunkt ikke koster den forsikrede omkostninger ved flytning.

En analyse fra 2012 foretaget af Finanstilsynet viser følgende tendens:

Kilde: Finanstilsynet.

Fra 2006, hvor forbuddet med provisioner blev indført, og frem til 2011 er omsætningen steget med 8 procent. Forsikringsmæglernes omsætning steg lidt i 2012 og holdt sig på nogenlunde uændret niveau i 2013.¹⁴

Men generelt må det danske marked for forsikringsformidling betegnes som meget beskedent. Der er ca. 150 mæglervirksomheder i Danmark med et samlet antal ansatte på mellem 1.000 og 1.500 personer. Til sammenligning er der i Belgien 7.000 – 8.000 mæglere og i Tyskland over 200.000 mæglere.

Det er primært erhvervs kunder (virksomheder), der benytter sig af forsikringsmæglere på livsforsikrings- og pensionsområdet, og stigningen i mæglernes omsætning hidrører primært fra denne del af markedet. Virksomhederne henvender sig således til mægleren med henblik på at placere medarbejdernes samlede livsforsikrings- og pensionsordninger. Flere og flere virksomheder lægger deres livsforsikrings- og pensionsordninger i udbud.

En privat livsforsikrings- og pensionsordning skal have en vis størrelse, før det er attraktivt for en kunde at betale en mægler for at formidle en individuel pensionsordning, som kunden ellers selv kan rekvirere direkte hos pensions selskabet, som også tilbyder rådgivning i forbindelse hermed. Dette er en væsentlig årsag til, at der er så få privatpersoner, der benytter forsikringsmæglere på livsforsikrings- og pensionsområdet i Danmark.

De løbende præmiebetalinger sker direkte til pensionsforsikringsselskabet og ikke via mægleren. Når forsikringsforholdet er etableret, sker alle løbende pengetransaktioner mellem pensi-

¹⁴ Kilde: Finanstilsynets rapport om markedsudviklingen i 2013 for forsikringsmæglervirksomhed.

onsforsikringssselskabet og kunden. Også den løbende kommunikation foregår direkte mellem pensionsforsikringssselskabet og kunden og kun undtagelsesvis gennem mægleren.

5.10 Skifte af forsikringssselskab

Den danske pensionsbranche benytter sig af det såkaldte EDI-system (informationsudvekslingssystem), når pensionsordninger skal overføres fra et område til et andet. Via EDI-systemet udveksler det modtagende og det afgivende selskab de relevante oplysninger, som skal til for at overføre en pensionsordning fra et selskab til et andet.

I praksis er det det nye modtagende pensionsselskab, som anmoder det afgivende selskab om at overføre en pensionsordning. Alle danske pensionsselskaber er tilsluttet EDI-systemet, ligesom også pengeinstitutter og Lønmodtagernes Dyrtidsfond er omfattet. Al informationsudveksling i EDI mellem pensionsselskaberne kræver kundens samtykke.

I EDI-systemet kan en meddelelse i praksis have en af følgende tre former:

- 1) En meddelelse omfattet af jobskifteaftalen (jobskifteaftalen gør det muligt at flytte pensionsordninger oprettet som led i ansættelsen, i forbindelse med at en pensionsopsparer skifter job)
- 2) En meddelelse om helbredsinformationer
- 3) En meddelelse udenfor jobskifteaftalen

Når en pensionsordning flyttes, skal der gives en række specifikationer, som skal sikre, at én slags pensionsordning ikke flyttes til en anden type ordning med helt andre specifikationer. Desuden skal hver ordning knyttes til et cpr.-nummer, og en pensionsordnings depot kan ikke overføres til en anden person, uden at ordningen bliver annulleret (undtagen i særlige tilfælde mellem mand og hustru – f.eks. i forbindelse med skilsmisse).

5.11 Hvilende pensionsordninger

Når indbetalingerne til en pensionsordning ophører, indledes den bidragsfrie dækningsperiode. I denne periode kan forsikringsdækninger og andre rettigheder i tilknytning til visse ordninger opretholdes – det sker særligt i arbejdsmarkedspensionsordningerne. Efter et antal måneder – som varierer fra ordning til ordning – omskrives ordningen til en hvilende pensionsordning (fripolice). Ved omskrivning til fripolice ophører de væsentligste forsikringsdækninger ofte. Men det er dog muligt at opretholde f.eks. en dødsfaldsdækning, så pensionsdepotet udbetales til de eventuelt begunstigede i tilfælde af den forsikredes død.

En hvilende pensionsordning kan typisk ikke genkøbes i højere grad end alle andre pensionsordninger (se afsnittet om genkøb). Men hvis en hvilende pensionsordning er under et vist beløbsniveau, vil pensionsselskabet undertiden tilbyde at udbetale ordningen for at undgå, at den belastes af administrationsomkostninger, som står i et misforhold til forrentningen af ordningen. Tvangsudbetaling sker med en afgift på 60 pct. til staten og tilbydes typisk, hvis depotet er mindre end 10.000 kr. (grænsen varierer dog mellem ca. 5 – 15.000 kr. før afgift).

6. Analyse af sektorens risiko for hvidvask

6.1 Oversigt over ”safeguards”

I punkt 6.2 gennemgås en række generelle risikobegrænsende forhold (”safeguards”), som må antages generelt at have betydning for den samlede risikovurdering. De omhandlede ”safeguards” er følgende:

6.2.1 CPR.nr.-systemet

6.2.2 Skatteforhold

6.2.3 Kontrolforpligtelser pålagt andre finansielle virksomheder

6.2.4 Arbejdsgivers rolle i livs- og pensionsordninger oprette som led i ansættelsesforhold

6.2 ”safeguards”

6.2.1 CPR.nr.-systemet

CPR-systemet, som har eksisteret siden 1968, medfører, at alle personer, der folkeregistreres i Danmark på grund af fødsel eller tilflytning fra udlandet, inddrages under ATP eller er skattepligtige her i landet, skal have et personnummer. Indførelsen havde nær sammenhæng med indførelsen af et centralt kildeskattesystem i Danmark.

Det centrale personregister (CPR) indeholder grundlæggende oplysninger om enhver, der har et personnummer. Disse oplysninger omfatter navn- og adresseoplysninger og oplysninger om fødselsregistrering, statsborgerskab, slægtskab og civilstand. Disse oplysninger kan videregives til offentlige myndigheder og til private virksomheder med en berettiget interesse heri.

CPR-systemet betyder, at der for alle personer, som har bopæl i Danmark eller er skattepligtige til Danmark, foreligger en entydig og fuldstændig identifikation.

CPR-nummeret anvendes som indgangsnøgle til alle offentlige systemer og til mange private virksomheder. Indenfor livsforsikring og pensioner vil det i praksis være umuligt at indgå aftaler eller foretage transaktioner, uden at CPR-nummer anvendes, hvilket giver en meget høj grad af transparens.

- CPR-systemet og dets sammenhæng med skattesystemet vurderes generelt at indebære en meget lav risiko for, at selskabernes kunde ikke er den, som kunden udgiver sig for at være. Dette medvirker til at reducere risikoen for hvidvask.

6.2.2 Skatteforhold

Der er generelt meget begrænsede muligheder for at anvende danske livsforsikrings- og pensionsordninger til skatteunddragelse. Det skyldes primært en kombination af de generelle værn, som ligger i, at identifikation af alle forsikringstagere sker via CPR-registret, at alle indbetalinger til danske livsforsikrings- og pensionsordninger indberettes til skattemyndighederne mindst en gang årligt, samt at op imod 9 ud af 10 ordninger administreres af forsikringstagerens arbejdsgiver og ikke af forsikringstageren selv.

Også det generelt gennemregulerede marked, som begrænser udbuddet af produkter, samt pensionspolitikken, som fremmer, at midler i pensionsopsparinger også i sidste ende går til alderdomsforsørgelse på bekostning af muligheder for genkøb og kortsigtet spekulation generelt, medvirker til begrænsning af risiko.

Det er i alle tilfælde pensionsselskabet – og aldrig den skattepligtige kunde selv – som administrerer og eksekverer skattelovgivningen på kundens vegne. Dog skal kunden selv indberette ekstraordinære indbetalinger til skat, hvis kunden ønsker at få fradrag herfor i sin skattepligtige indkomst. Men selv ved ekstraordinære frivillige bidrag til en arbejdsgiveradministreret ordning, vil pensionsselskabet indberette indbetalingen til SKAT og trække arbejdsmarkedsbidrag på 8 pct.

Produkterne hos pensionsselskaberne indrettes efter skattereglerne. Det betyder f.eks. at der ikke forventes indbetalinger til de enkelte produkter udover, hvad der er fradrag for. Hvis en kunde indbetaler et beløb udover det fradragsberettigede, og der ikke er oprettet en såkaldt ”overløbslivrente” til sådanne overskydende beløb, vil det ikke følge den aftalte indbetalingstakt, og selskabet vil typisk kontakte kunden med henblik på rådgivning. I følge reglerne i God skik-bekendtgørelsen¹⁵ er selskabet forpligtet til at rådgive til kundens bedste, og en sådan overskydende betaling kan være en situation, som er omfattet af denne rådgivningsforpligtelse.

Skatteretlige regler medfører, at der i sektoren er relativt få ”produktlinjer” – og produkterne skiller sig tydeligt ud fra andre finansielle opsparings- og investeringsprodukter, som udbydes af f.eks. banker og investeringsforeninger.

I forhold til hvidvask bør fokus primært rettes mod ikke skattefradragsberettigede ordninger, hvor der angiveligt er betalt skat af midlerne inden indbetaling til ordningen. Da midlerne som nævnt ovenfor ikke skal beskattes på udbetalingstidspunktet, står det forsikringstager og forsikringsselskab/pensionsselskab friere eventuelt at enes om at aftale en kortere løbetid for udbetalingen. Tilsvarende gør sig gældende i forhold til pensionsbeskatningslovens § 53 A-ordninger

Følgende forhold vurderes således generelt at betyde en reduktion af risiko for hvidvask i sektoren:

- Den skattemæssige regulering af selskabernes produkter, herunder skattemæssig fokus på ind- og udbetalinger på ordningerne, gør det praktisk taget umuligt at anvende produkterne til transaktioner som led i skatteunddragelse.
- Selskabernes indberetningspligt til skattemyndighederne sætter myndighedsmæssig fokus på indbetalte midler, hvilket gør det mindre attraktivt at indskyde midler på forsikringsaftaler med hvidvask for øje, idet opdagelsesrisikoen bliver for stor (”midlerne kommer frem i lyset”). Det må antages at gælde, selvom skattemyndighedernes fokus vil være, om midlerne kommer til beskatning i overensstemmelse med gældende skatteregler, og ikke om midlerne kan tænkes at hidrøre fra kriminalitet.

¹⁵ Bekendtgørelse nr 928 af 28. juni 2013.

- Beskatningsreglerne gør det meget lidt attraktivt at indskyde større beløb på forsikringsaftaler, idet fradragsretten for indbetalte midler, der ikke finder sted som led i ansættelsesforhold, er begrænset, ligesom udbetaling ”i utide” beskattes kraftigt.
- De gældende skatteforhold vurderes imidlertid ikke at have væsentlig risikobegrænsende betydning i ordninger, hvor der ikke er skattefradrag for indbetalinger, og hvor der tilsvarende ikke er beskatning ved udbetaling.

6.2.3 Kontrolforpligtelser pålagt andre finansielle virksomheder

Midler, der indbetales på forsikrings- og pensionsordninger, hidrører i helt overvejende grad fra pengeinstitutter, ligesom midler, der udbetales på baggrund af forsikrings- og pensionsordninger, indsættes på konti i pengeinstitutter, som selv er forpligtet til at opfylde ”kend-din-kunde” kravene i hvidvasklovgivningen, herunder kravet om overvågning af kundetransaktioner.

Nem-konto er den konto, til hvilken alle borgeres offentlige ydelser udbetales, og denne konto anvendes i vid udstrækning også af pensionssekskaberne. Pensionssekskaber udbetaler i dag automatisk til kunders Nem-konto. Hos nogle sekskaber kan kunderne dog bede om, at udbetaling sker til en anden konto. Det vil dog stadig være til en bankkonto, hvor der også kræves legitimation.

Med Nem-konto er det ikke længere nødvendigt løbende at indhente og opdatere kundens kontooplysninger, da de opdaterede oplysninger allerede findes i Nem-konto-systemet. Kunden kan selv vælge, hvilken af kundens egne konti, som skal være Nem-konto. Kunden skal derfor heller ikke længere huske at oplyse livsforsikrings- og pensionssekskabet, hvis kunden får nyt Nem-konto-nummer.

Dette betyder, at der sker en udveksling af kundens Nem-konto-nummer og CPR-nr. eller firmaets cvr.nr. mellem livsforsikrings- eller pensionssekskabet og kundens bank, som hjælper sekskabet med at formidle udbetalingen til kunden på baggrund af oplysningerne i Nem-konto-systemet.

Der henvises til hvidvasklovens § 19, stk. 2, nr. 3. Det fremgår heraf forudsætningsvis, at betaling via konto i anerkendt pengeinstitut betragtes som en risikobegrænsende foranstaltning.

- Det forhold, at ind- og udbetalinger på forsikrings- og pensionsordninger i helt overvejende omfang foregår via konti i anerkendte pengeinstitutter, vurderes generelt at medføre en væsentlig reduktion af risiko for hvidvask. Samtidig medvirker Nem-konto systemet til at skabe vished om kundernes identitetsoplysninger.

6.2.4 Arbejdsgivers rolle i livs- og pensionsordninger i ansættelsesforhold

I Danmark etableres langt den væsentligste del af livs- og pensionsordninger som led i et ansættelsesforhold. Pensionsordninger oprettet som led i ansættelse tegnede sig for ca. 94 pct.

af de samlede pensionsindbetalinger i 2012 og 2013, mens det var 93 pct. i 2014. Det betyder, at de fleste af de danske pensionskunder ikke blot har en ret, men også en pligt til at være med i en given pensionsordning. Samtidig indebærer dette, at det i hovedparten af de danske ordninger er overenskomstparterne eller arbejdsgiver, der fastsætter rammerne for ordningen, herunder størrelsen af pensionsbidraget, og det forhold, at ordningen skal tjene pensionsformål.

- Det forhold, at det i hovedparten af de danske ordninger er overenskomstparterne eller arbejdsgiver, der fastsætter rammerne for ordningen, herunder størrelsen af pensionsbidraget, vurderes generelt at medføre en væsentlig reduktion af risiko for misbrug af disse produkter til hvidvask.

6.3 Oversigt over risikofaktorer

I det følgende gennemgås de risikofaktorer, som fremgår af internationale typologi- og analyserapporter. Det vurderes, om og i hvilket omfang de enkelte risikofaktorer kan antages at have betydning i Danmark, når der tages hensyn til de produkter, der udbydes, de reguleringsmæssige forhold, som produkterne er underlagt, og eksisterende markedsforhold, herunder sædvanlige kundetyper, leveringskanaler og geografiske forhold.

De omhandlede risikofaktorer er følgende:

- 6.4.1 Anonyme kunder eller begrænset kundekendskab
- 6.4.2 Kunder med bopæl i udlandet
- 6.4.3 Politisk udsatte personer
- 6.4.4 Indbetaling kan ske fra anonyme kilder eller fra tredjemand
- 6.4.5 Muligheder for meget betydelige og/eller ekstraordinære indbetalinger på produktet
- 6.4.6 Indbetaling med midler, der overføres fra højrisikolande
- 6.4.7 Produkter med "cool off" vilkår (fortrydelsesmulighed)
- 6.4.8 Produktet kan etableres med kort løbetid inden udbetaling
- 6.4.9 Afkastet af indbetalte midler kan blive betydeligt
- 6.4.10 Mulighed for genkøb af produktet
- 6.4.11 Tredjemand kan opnå betydelige fordele af produktet via forsikringsdækning
- 6.4.12 Anvendelse af mellemmand
- 6.4.13 Risiko for kriminel infiltrering af det enkelte livsforsikrings- eller pensionsselskab

6.4 Risikofaktorer

6.4.1 Anonyme kunder eller begrænset kundekendskab

Kundekendskab omfatter i henhold til hvidvaskloven kendskab til kundens identitet, formålet med ordningen og det tilsigtede omfang heraf, og midlernes oprindelse.

I pensionsordninger oprettet som led i et ansættelsesforhold møder kunden som udgangspunkt ikke pensionsselskabet eller repræsentanter herfor forud for indgåelse af et kundeforhold. Efter aftalens indgåelse vil kunden undertiden i konkrete situationer blive tilbudt et møde med en rådgiver fra pensionsselskabet.

Også på markedet for individuelt privattegnede pensionsordninger forventes der i stigende grad at blive mulighed for at erhverve et produkt uden fysisk kontakt mellem kunde og en repræsentant fra selskabet. Det vil f.eks. være tilfældet, når kunden har mulighed for at opsøge information om produktet på internettet, søge telefonisk rådgivning om produktet, specificere sine behov pr. mail o.l.

Selskaberne er generelt pålagt rådgivningsforpligtelser i anden finansiel regulering, som – hvis reglerne overholde – også vil medvirke til at skabe et sikkert kundekendskab. Af "god skik-bekendtgørelsens § 8 ([BEK nr. 928 af 28/06/2013](#)) fremgår således følgende:

"§ 8. Før en finansiel virksomhed rådgiver, skal virksomheden anmode kunden om at oplyse om sin økonomiske situation, sin erfaring med de relevante finansielle ydelser, sit formål med at få ydelsen leveret samt om sin risikovillighed.

Stk. 2. Omfanget og karakteren af de oplysninger, der indhentes, kan afpasses efter den viden, som kunden besidder og de oplysninger, som den finansielle virksomhed allerede har modtaget.

Stk. 3. Den finansielle virksomhed kan lægge kundens oplysninger til grund, medmindre de er åbenbart urigtige."

Heri ligger, at den finansielle virksomheds rådgivning skal være baseret på »kend din kunde«-princippet. Iflg. Finanstilsynets vejledning om god skik ligger der heri en forudsætning om, at "den finansielle virksomhed foretager en undersøgelse af kundens forhold forud for, at der ydes rådgivning, således at rådgivningen kan tage udgangspunkt i kundens individuelle forhold".

Af vejledningen fremgår, at rådgivningen typisk vil finde sted ved samtaler enten ved personligt fremmøde eller via telefon, men rådgivningen kan også foregå skriftligt, herunder via digital kommunikation. Der er ikke pligt til at rådgive kunder, som beder om ren ekspedition, men der skal rådgives, hvis "omstændighederne tilsiger, at der er behov herfor".

Af vejledningen om god skik fremgår endvidere, at forsikrings- og pensionsordninger, der er etableret som led i et ansættelsesforhold, et organisationsforhold eller forhold af lignende karakter, har forskellige niveauer af valgfrihed, og rådgivningsbehovet kan derfor være forskelligt. I obligatoriske ordninger uden valgmuligheder er der således ikke grund til at foretage en behovsafdækning, ligesom rådgivning om valg m.v. ikke er relevant. I ordninger uden valgmuligheder er der normalt alene behov for at oplyse den enkelte forsikrede om muligheden for at indsætte en begunstiget og den information, der kan være behov for i den forbindelse, kan gives i en standardiseret form.

Af vejledningen fremgår endvidere, at det i ordninger med valgmuligheder afhængig af valgmulighedernes omfang og nærmere indhold kan være relevant at inddrage flere af elementerne i det »normale« rådgivningsforløb. I de ordninger, hvor ydelses- eller investeringssammensætningen er fuldstændig valgfri, kan rådgivningsforløbet have tilsvarende karakter som i individuelt etablerede forsikrings- og pensionsordninger. I alle situationer er det nødvendigt at have for øje, at rådgivningen skal tilpasses den enkeltes behov i forhold til at kunne træffe informerede valg og beslutning vedrørende ordningens nærmere udformning.

For at kunne udbetale med frigørende virkning har forsikrings- og pensionselskaber et betydeligt incitament til sikre fornøden legitimation ved udbetaling. Dette begrænser i væsentlig grad en begunstiget tredjemands muligheder for at optræde anonymt i udbetalingsituationen. Forsikringselskaberne indberetter udbetalinger til begunstigede ved dødsfald til skifteretterne med henblik på beregning og berigtigelse af boafgift.

- På det danske pensionsmarked er det udbredt, at aftaler om erhvervelse af pensionsprodukter sker, uden at kunden møder fysisk frem hos pensionselskabet. At kunden ikke kommer til stede for at legitimere sig, anses alt andet lige at øge risikoen for hvidvask. Andre omstændigheder, herunder foreliggende dokumentation fra arbejdsgivere ved aftaler oprettet som led i ansættelsesforhold, tilgængelige oplysninger i CPR-register samt indberetninger til skattemyndigheder modvirker dog mulighed for kundeanonimitet. Samlet set vurderes risiko for anonyme kunder eller begrænset kundekendskab set i sammenhæng med de beskrevne "safeguards" at være lav.
- Selskaberne er generelt pålagt rådgivningsforpligtelser i anden finansiel regulering, som – hvis reglerne overholdes – også vil medvirke til at skabe et sikkert kundekendskab.
- For at kunne udbetale med frigørende virkning har forsikrings- og pensionselskaber et betydeligt incitament til sikre fornøden legitimation ved udbetaling. Dette begrænser i væsentlig grad en begunstiget tredjemands muligheder for at optræde anonymt i udbetalingsituationen.

6.4.2 Kunder med bopæl i udlandet

Der oprettes typisk ikke nye kundeforhold for kunder, som ikke har tilknytning til Danmark på oprettelsestidspunktet. Ved tilknytning forstås i denne sammenhæng enten bopæl og/eller arbejde i Danmark. Dette anses alt andet lige for at begrænse risikoen for hvidvask.

Der findes i danske selskaber en del kunder, som efter pensionsordningens oprettelse har taget bopæl i udlandet, eller som på anden måde opholder sig udenfor landet. Kunderne kan have ordninger under indbetaling, hvilende ordninger eller de kan have ordninger under udbetaling.

Eksempler på kunder med bopæl i udlandet:

- Udstationerede danske statsborgere med pensionsordninger under indbetaling. For medarbejdere i Udenrigstjenesten gælder det som udgangspunkt, at de skattemæssigt stilles, som om de arbejder i Danmark. De er skattepligtige i Danmark, og deres pension i tilknytning til ansættelsen fortsættes, som om de fortsat var bosiddende i Danmark. Lidt anderledes er det for medarbejdere i private virksomheder, som udstationeres i en periode. Her kan det være et skattemæssigt valg - afhængig også af vedkommendes boligforhold - om man lader sin indkomstbeskatte helt eller delvist i Danmark eller i udlandet.
- Hvis man som udstationeret vælger at indrette sig, så man er skattepligtig i udlandet, har man ikke en dansk skattepligtig indkomst at anvende fradraget i. Ordningen kan i så fald enten stilles i bero, eller den kan fortsættes som en ordning uden fradrag for indbetalingerne, så kunden kan fortsætte med at indbetale til pensionen (ikke-skattebegunstiget pensionsordning efter pensionsbeskatningslovens § 53 A).

- Kunder bosat i udlandet, som har pensionsordninger under udbetaling, kan f.eks. være pensionister, som har valgt at bosætte sig helt eller delvist i udlandet.

Forhold, som vurderes at mindske risiko for hvidvask:

- Kunder bosat i udlandet, som er berettigede til at få en pension udbetalt, som tidligere er oprettet i Danmark med fradragsret, skal betale skat i Danmark ved udbetaling – typisk 40 pct.
- Af skattemæssige hensyn skal man kunne dokumentere, at pensionsindbetalingerne er foretaget af arbejdsgiveren under udstationeringen og beskattet i udlandet eller Danmark for at slippe for skattepligten, når man vender tilbage til Danmark.
- Kunder skal altid opgive en bankkonto, hvortil midler skal overføres – uanset hvor i EU/EØS de er bosat.
- Danske forsikrings- og pensionsselskaber kan videreføre eksisterende ordninger, hvis udstationerede personer har haft bopæl i Danmark ved ordningens oprettelse. Men danske selskaber udbyder ikke nye ordninger til kunder bosat i udlandet uden tilknytning til Danmark i øvrigt, da det vil kræve koncession til at drive pensionsforretning i det pågældende land.
- Der oprettes typisk ikke nye kundeforhold for kunder, som ikke har tilknytning til Danmark på oprettelsestidspunktet. Ved tilknytning forstås i denne sammenhæng enten bopæl og/eller arbejde i Danmark. Dette anses alt andet lige at begrænse risikoen for hvidvask.

6.4.3 Politisk eksponerede personer

Politisk eksponerede (eller ”politisk udsatte personer”) er personer, som har eller inden for det seneste år har haft et nærmere defineret højerestående hverv, sådanne personers umiddelbare familiemedlemmer eller personer, der er kendt som deres nære samarbejdspartnere. Her gælder ifølge hvidvaskloven skærpede krav til kundekendskab, hvis personen er bosat i udlandet. Med gennemførelsen af EU's 4. hvidvaskdirektiv her i landet vil også politisk eksponerede personer med bopæl her i landet blive omfattet.

- Hvis der er mulighed for, at der blandt selskabets kunder er politisk eksponerede personer, øges risikoen for hvidvask.

6.4.4 Indbetaling kan ske fra anonyme kilder eller fra tredjemand

Ved livsforsikrings- og pensionsordninger oprettet som led i et ansættelsesforhold sker indbetaling fra tredjemand, nemlig fra arbejdsgiveren. Der kendes ikke eksempler på etablering af fiktive pensionsordninger oprettet som led i ansættelse, og det forekommer også vanskeligt at kunne gennemføre. Det skyldes først og fremmest de kontroller, som findes i form af krav revision af selskabers årsrapporter, indberetningskrav til skat, CPR. nummer, krav ved identifikation af arbejdstagere m.m. Disse mange krav og kontroller efterlader et tydeligt ”dataspor” hos offentlige myndigheder og private partnere, og det vurderes samlet set at gøre det særdeles vanskeligt for en arbejdsgiver at etablere en fiktiv ordning med henblik på hvidvask.

Brancheorganisationen Forsikring & Pension oplyser, at der ikke i sektoren findes selskaber, som accepterer, at arbejdsgiver og arbejdstager er samme person, når der er tale om en arbejdsgiveradministreret ordning.

Indbetaling fra tredjemand, når tredjemand er pensionsordningens arbejdsgiver, er en helt almindelig form for indbetaling i pensionsordninger oprettet som led i et ansættelsesforhold. Hvidvask fra tredjemand vil derfor kræve arbejdsgivers medvirken.

Der er typisk mulighed for indbetaling af ekstraordinære bidrag til obligatoriske arbejdsmarkedsordninger. Selskaberne behandler disse særskilt fra den øvrige del af ordningen, idet der ofte gælder særlige regler om genkøb, fradrag o.l. for denne isolerede del af ordningen.

Indbetalinger finder typisk sted fra konti i pengeinstitutter (se ovenfor under "safeguards"). Kontantindbetalinger accepteres kun i begrænset omfang i sektoren. Dette medvirker til at begrænse risiko for hvidvask.

Det er muligt at foretage indbetaling via girokort på posthuset eller via pengeoverførselsvirksomhed, f.eks. førstegangsbetalinger til individuelle privattegnede ordninger, men Brancheforeningen Forsikring & Pension oplyser, at dette ikke er kutyme i sektoren.

I det omfang indbetalinger sker ved anvendelse af kontante midler, giroindbetalingskort eller via pengeoverførselsvirksomheder, der accepterer kontante betalinger, anses risikoen for hvidvask at være forøget.

Fremover kan der desuden opstå spørgsmål i forbindelse med udbredelsen af mobilpenge.

Indbetaling til en livsforsikring eller pensionsordning sker dog i helt overvejende omfang fra en konto i et pengeinstitut. Se foran under punkt 6.2.3. Indbetaling ved brug af betalingskort kan ske i en række tilfælde – f.eks. ved ordinære bidrag til individuelle privattegnede pensionsordninger. Der kendes et enkelt eksempel på, at ekstraordinære frivillige bidrag til en obligatorisk ordning oprettet som led i ansættelsen kan ske med VisaDankort. Her gælder samme betragtninger som nævnt i punkt 6.2.3.

- Indbetaling fra uvedkommende tredjemand anses ikke at udgøre en risiko i ordninger oprettet som led i ansættelsesforhold. Der er ikke eksempler på oprettelse af fiktive forsikringsaftaler som led i ansættelsesforhold, og muligheden herfor anses for meget begrænset i Danmark som følge af selskabernes indberetningspligt til skattemyndighederne.
- Frivillige indbetalinger finder typisk sted fra konti i pengeinstitutter (se ovenfor under "safeguards"). Kontantindbetalinger accepteres så vidt vides ikke i sektoren. Dette medvirker til at begrænse risiko for hvidvask.
- I det omfang indbetalinger sker ved anvendelse af giroindbetalingskort eller via pengeoverførselsvirksomheder, der accepterer kontante betalinger, anses risikoen for hvidvask at være forøget.

- Ved indbetaling via bankoverførsel kan det modtagende livsforsikrings- eller pensionselskab ikke altid se, hvem der er registreret som kontohaver på den konto, hvorfra indbetalingerne overføres, hvilke i enkelttilfælde kan øge risikoen for hvidvask.

6.4.5 Større og/eller ekstraordinære indbetalinger

Der er muligheder for betydelige og/eller ekstraordinære indbetalinger på både obligatoriske arbejdsmarkedspensionsordninger og individuelle privattegnede pensionsordninger.

Større indskud fra arbejdsgiver sker i tilfælde af, at denne afventer større reguleringer af pensionsindbetalinger i forbindelse med ændringer i landsoverenskomsterne. Endvidere kan større indskud forekomme fra arbejdsgiveren ved betydelige individuelle lønreguleringer, bonusudbetalinger eller ved fratrædelsesgodtgørelser. Indskud skal gå via arbejdsgiveren.

Større indskud til individuelle privattegnede pensionsordninger kan ske på flere tidspunkter. Ofte sker der en større sumindbetaling, når ordningen etableres. Desuden vil mange selvstændige erhvervsdrivende indbetale et stort beløb en enkelt gang om året – typisk sidst på året, hvor der er overblik over årets indtjening og dermed skatteforholdene i året.

Det er kutyme i branchen, at selskabet fører såkaldte "sladrelister", som i udgangspunktet har andre formål end overvågning i henhold til hvidvaskloven. Sladrelister er lister, som selskaberne fører over indbetalinger, hvor der er uoverensstemmelse mellem det aftalte og det faktisk indbetalte beløb, og/eller hvor ekstraordinært store beløb indbetales. Listerne har ofte et bogføringsmæssigt sigte om at finde eventuelle fejl. Men de har også til formål at registrere præmieindbetalinger, som forhøjer livsforsikrings- eller pensionsordningen til et niveau, hvor der kræves fornyet helbredserklæring.

Særligt pensionsselskaber, som har obligatoriske arbejdsmarkedspensionsordninger, har et naturligt fokus på, at præmieindbetalingerne er i trit med forventet lønniveau/generelle landsoverenskomster. Selskaberne har tilsvarende fokus på, at engangsindskud ikke er udover forventet regulering/landsoverenskomsternes ordlyd.

- Der er muligheder for betydelige og/eller ekstraordinære indbetalinger på både obligatoriske arbejdsmarkedspensionsordninger og individuelle privattegnede pensionsordninger. Dette anses dog ikke for at være en risikoforøgende omstændighed, medmindre der i forsikringsaftalen er mulighed for genkøb/udbetaling i utide. Som det fremgår af punkt 6.4.10, er genkøbsmulighederne generelt begrænsede i alle andre ordninger end de individuelle ordninger.
- Det er kutyme i branchen, at selskabet til internt brug fører såkaldte "sladrelister", som i udgangspunktet har andre formål end overvågning i henhold til hvidvaskloven. Sådanne sladrelister vurderes at øge mulighederne for at konstatere baggrund for større indbetalinger.

6.4.6 Indbetaling med midler, der overføres fra højrisikolande

- Generelt vurderes der i sektoren at være mulighed for at modtage indbetalinger fra pengeinstitutter eller pengeoverførselsvirksomheder i højrisikolande, hvilket skal ses i sammen-

hæng med, at selskabet ikke har kendskab til indbetalerens identitet ved private ordninger eller private indskud på ordninger oprettet som led i et ansættelsesforhold. Men ifølge brancheforeningen Forsikring & Pension er der i sektoren kutyme for at kræve, at indbetalinger sker fra konto i danske pengeinstitutter.

6.4.7 Produkter med "cool off" vilkår (fortrydelsesmulighed)

Med cool off-vilkår menes produktvilkår, hvor kunden har mulighed for at fortryde kort efter erhvervelse af produktet og tilbageføre transaktionen.

Cool off-vilkår anvendes i relation til den lovbestemte fortrydelsesret. For livsforsikrings- og pensionsordninger gælder der en 30 dages fortrydelsesfrist, jævnfør Forsikringsaftalelovens § 34j.

Via bl.a. sladrelistes har selskaberne fokus på, at der ikke gentagne gange og under sammenlignelige vilkår sker fortrydelse - især, hvis der er tale om større indskud.

Udbetaling sker ifølge brancheforeningen Forsikring & Pension typisk til samme konto, som midlerne hidrører fra – og det vil ofte sige NEM-konto. Endvidere oplyser brancheforeningen, at der ikke er kendskab til vilkår i branchen, hvorved der indrømmes en længere fortrydelsesfrist. Der henvises i stedet til punkt 6.4.10 om mulighed for genkøb af produktet.

- De "cool off" vilkår, som typisk anvendes i sektoren, opererer inden for den lovbestemte, meget korte fortrydelsesperiode på 30 dage og vurderes derfor ikke at medføre øget risiko for hvidvask.

6.4.8 Produktet kan etableres med kort løbetid inden udbetaling

Hvis et produkt kan etableres med en stor sumindbetaling og kort derefter kan udbetales, kan produktet være i risiko for at blive anvendt til hvidvask. Det sker dog i meget begrænset omfang, jf. ovenfor om det høje niveau af regulering som en generel safeguard.

Eksempler på produkter etableret med kort løbetid:

- Kapitalpensioner, ratepensioner o.l., som kunder har oprettet sent i livet, får i sagens natur en kort løbetid inden udbetaling.
- "Sportspensioner" er pensioner til eliteidrætsudøvere, som kommer til udbetaling tidligt i livet efter en kortere og mere intens karrierevej.

Det vurderes imidlertid at mindske risiko for hvidvask væsentligt, at der kan ikke længere oprettes kapitalpensioner med skattefradrag for indbetalingerne.

- Generelt vurderes det ikke, at produkter etableres med kort løbetid inden udbetaling udgør en risikoforøgelse. Det vurderes at mindske risiko for hvidvask væsentligt, at der kan ikke længere oprettes kapitalpensioner med skattefradrag for indbetalingerne.

6.4.9 Afkastet af indbetalte midler kan blive betydeligt

Muligheden for betydelige afkast skal gerne være til stede i enhver livsforsikrings- eller pensionsordning. At forvalte de betroede midler med kundernes bedste for øje – herunder så høje afkast som muligt – er livsforsikrings- og pensionssekskabers pligt, jf. lov om finansiel virksomhed § 158. Selve livsforsikrings- eller pensionsproduktet kan således i sig selv give høje afkast.

Midler forvaltes forskelligt i forskellige ordninger, og kunden har i de fleste markedsrenteordninger mulighed for at vælge mellem forskellige risikoprofiler. Høj risiko giver mulighed for højere afkast – men også højere tab. Trods denne investeringsprofil har selskabet dog fortsat en pligt til at efterleve en række placeringsregler og grænser. Disse grænser skal sikre en god risikospredning, så kundernes risiko for tab mindskes.

Mulighed for højt afkast vurderes ikke at udsætte de enkelte pensionsprodukter for en forhøjet risiko for hvidvask. Det skyldes de begrænsede muligheder for hurtig udbetaling, indberetningspligten for det indbetalte til skattemyndighederne samt beskatningsreglerne generelt.

Det er fortsat selskaberne – og ikke kunden – der står som ejer af de bagvedliggende aktiver også i såkaldte "Unit link-ordninger", hvor kunden selv har mulighed for at bestemme, hvilke fonde og investeringspuljer der skal investeres i.

- Det forhold, at kunden har mulighed for at opnå et højt afkast med tilsvarende risiko for negativt afkast, vurderes ikke at gøre produktet mere attraktivt til hvidvask. Det skyldes de begrænsede muligheder for hurtig udbetaling, indberetningspligten for det indbetalte til skattemyndighederne samt beskatningsreglerne generelt.

6.4.10 Der er mulighed for genkøb af produktet

Hvis genkøb sker kort efter aftalens indgåelse, omfattes de af fortrydelsesretten i forsikringsaftalelovens § 34 j, jf. punkt 6.4.7. Om en forsikringspolice kan genkøbes, reguleres i forsikringsbetingelserne og varierer derfor fra selskab til selskab og fra produkt til produkt.

Generelt er der dog en klar tendens til, at mulighederne for genkøb af obligatoriske ordninger knyttet til et ansættelsesforhold i stigende omfang begrænses. Genkøb af eventuelle supplerende frivillige indbetalinger til obligatoriske ordninger tillades lidt oftere efter pensionsforsikringskontrakterne. I individuelle privattegnede ordninger er det derimod snarere hovedreglen end undtagelsen, at policen kan genkøbes.

Førtidigt genkøb udløser en beskatning på 60 pct. af det udbetalte beløb (52 pct. for kapitalpension og 20 pct. på en aldersopsparring).

- Generelt vurderes det, at genkøbsmulighed i henhold til forsikringsaftalen øger risikoen for hvidvask.

6.4.11 Tredjemand kan opnå betydelige fordele af produktet

6.4.11.1 Generelt

Det er en generel antagelse, at der kan være øget risiko for, at policen anvendes til hvidvask, hvis tredjemand kan opnå betydelige fordele ved ordningen, herunder ved at tredjemand er indsat eller indsættes som begunstiget, eller hvis policen kan stilles som sikkerhed for kreditgivning eller andre lån.

I visse tilfælde kan der ske omstødelse af indbetalinger til pensionsordninger. Hvis en forsikringstager kommer under konkurs og indenfor 3 år før fristdagen har indbetalt et uforholdsmæssigt stort beløb – set i forhold til hans formueforhold - så kan konkursboet forlange, at det for meget indbetalte tilbagebetales til konkursboet, jf. Forsikringsaftalelovens § 117. Dette sikrer mod at anvende pensionsordninger som kreditorly. Reglen kan samtidig udgøre et værn mod hvidvask af midler fra visse typer af økonomisk kriminalitet, som f.eks. konkursrytteri.

6.4.11.2 Skattebegunstigede ordninger

I disse ordninger kan følgende personer indsættes som begunstigede: Forsikredes ”nærmeste pårørende” i forsikringsaftalelovens forstand, jf. forsikringsaftalelovens § 105 a, eller forsikredes ægtefælle eller fraskilte ægtefælle, forsikredes livsarvinger, stedbørn eller stedbørns livsarvinger eller en navngiven person, der har fælles bopæl med forsikrede ved indsættelsen, eller dennes livsarvinger. Forsikringstagere, der ikke har nærtstående, har mulighed for at råde over udbetalingen ved testamente til fordel for en valgt tredjemand, eller de kan vælge at lade udbetalingen indgå i boet ved positivt at vælge betegnelsen ”ingen begunstiget” og teste over friarven i boet – fx til fordel for en valgt tredjemand. Ved udbetaling skal tredjemand betale boafgift efter gældende regler herom, dog undtaget ikke-frasepareret ægtefælle.

Policerne kan ikke overdrages eller pantsættes til tredjemand uden at miste skattebegunstigelsen. Sker det, betales en afgift på 60 pct. Disse forhold betyder, at udenforstående tredjemand i de skattebegunstigede ordninger ikke kan opnå væsentlige fordele ved at få overdraget policen, hvorfor risiko for hvidvask må anses som meget lav.

For ordninger knyttet til et ansættelsesforhold gælder, at langt de fleste selskaber i deres forsikringsbetingelser/regulativer de seneste 10 år har anført, at det ikke er muligt at pantsætte, overdrage eller på anden måde omsætte policer.

6.4.11.3 Ikke skattebegunstigede ordninger

I disse ordninger, som er omtalt bl.a. i punkt 5.7.1. kan enhver tredjemand indsættes som begunstiget, ligesom policen kan overdrages og pantsættes til tredjemand. Policen kan endvidere gøres til genstand for retsforfølgning. Ved udbetaling skal tredjemand betale boafgift efter gældende regler herom. De ikke-skattebegunstigede pensionsordninger i § 53 A giver ikke fradrag ved indbetaling, og afkast beskattes løbende som kapitalindkomst for kunden.

Lovgivningen giver mulighed for krydslivsforsikringer, hvor to personer er gensidigt forsikrede i tilfælde af, at én af dem skulle afgå ved døden. Der er tale om private ordninger, som ikke er skattebegunstigede, men til gengæld sker der heller ingen beskatning, hvis forsikringssummen

kommer til udbetaling. Krydsforsikringer anvendes typisk i typisk mellem økonomisk afhængige parter, der ikke er arveberettigede – eksempelvis samlevende og evt. forretningspartnere. Den begunstigede skal ikke betale boafgift ved udbetaling, da forsikringen er tegnet af den begunstigede selv. Forsikringen kan overdrages og pantsættes til tredjemand, f.eks. et pengeinstitut til sikkerhed for et kreditengagement med en erhvervsvirksomhed.

- I de skattebegunstigede ordninger kan kun nærtstående indsættes som begunstiget tredjemand i en forsikringspolice. Hvis der ikke er en nærtstående, er der mulighed for at begunstige en udenforstående tredjemand ved at testamente. Der er således mulighed for at begunstige tredjemand, hvorfor risiko for hvidvask er til stede.
- I de ikke-skattebegunstigede ordninger kan enhver tredjemand indsættes som begunstiget, hvorfor risiko for hvidvask er til stede.
- Mulighed for hvidvask via overdragelse af policen til tredjemand til eje eller til pant anses at være begrænset på grund af skattemæssige konsekvenser, hvis der er tale om en skattebegunstiget ordning.

6.4.12 Anvendelse af mellemmand (mægler)

Hvidvaskrisikoen anses for begrænset ved erhvervskunders (virksomheder) anvendelse af forsikringsmæglere. Dette skyldes, at de løbende præmiebetalinger sker direkte til forsikrings-selskabet og ikke via mægleren. Pengetransaktionerne mellem virksomheden for forsikrings-selskabet vedrører alene midler, der er indeholdt af og afregnet gennem arbejdsgiveren på medarbejdernes vegne.

- Anvendelse af forsikringsmæglere i Danmark er begrænset og primært anvendt af erhvervsdrivende som led i sidstnævntes etablering af pensionsaftaler for ansatte. Mæglerne har ingen rolle i cash-flowet mellem forsikringstager og selskab. Som følge heraf anses mæglere ikke at udgøre en væsentlig risiko for hvidvask.

6.4.13 Risiko for kriminel infiltrering af det enkelte livsforsikrings- eller pensions-selskab

Et gennemreguleret marked, herunder beskatningsregler, vurderes at betyde, at der i realiteten ikke er mulighed for, at kriminelle personer kan infiltrere et dansk livsforsikrings- og pensions-selskab med henblik på at udnytte dette til hvidvask.

Koncession – eller tilladelse – fra Finanstilsynet er en forudsætning for at drive virksomhed som livsforsikringsselskab eller tværgående pensionskasse, jf. § 11 i lov om finansiel virksomhed. Pensionsselskabets koncession nævner de konkrete klasser af pensionsforsikringsvirksomhed, som pensionsselskabet må udøve. Der kan kun gives koncession til enten at udøve livsforsikringsvirksomhed eller anden forsikringsvirksomhed, da de to forsikringsformer skal holdes adskilt, jf. lov om finansiel virksomhed § 19, stk. 1.

Herudover er livsforsikrings- og pensionsvirksomhed gennemreguleret på en meget lang række punkter. Omfattende regelsæt findes på områder som f.eks. tilsyn med selskaberne, kontri-

butionsregler, resultatanvendelse, opdeling af forsikringsbestanden i grupper og udlodning af bonus, krav om ansvarshavende aktuar, ejerskabsregulering og fit and proper-krav til ledende personer. Udover lov om finansiel virksomhed er området også skatteretligt helt gennemreguleret.

Denne gennemregulering har også stor betydning for de danske livsforsikrings- og pensionsprodukter. Særligt de skatteretlige regler medfører, at der er relativt få "produktlinjer" – og produkterne skiller sig tydeligt ud fra andre finansielle opsparings- og investeringsprodukter, som udbydes af f.eks. banker og investeringsforeninger.

- Et gennemreguleret marked vurderes at betyde, at der i realiteten ikke er risiko for, at kriminelle elementer kan infiltrere et dansk livsforsikrings- eller pensionselskab med henblik på at udnytte dette til hvidvask.

7. Analyse af risiko for finansiering af terrorisme

Hvidvaskloven behandler hvidvask af kriminelt udbytte og finansiering af terrorisme under ét. De ovenstående konklusioner vedrørende "safeguards" og risikofaktorer i relation til risiko for hvidvask er tilsvarende anvendelige på risikoen for, at sektoren anvendes til finansiering af terror.

Finansiering af terror adskiller sig imidlertid principielt fra hvidvask af kriminelt udbytte på væsentlige punkter:

- Midlerne kan stamme fra såvel legale som illegale kilder.
- Transaktionen er ikke nødvendigvis i sig selv usædvanlig. Det, der karakteriserer terrorfinansiering, er den endelige modtagers brug af midlerne, og ikke transaktionens karakter.

For at man kan tale om terrorfinansiering skal de omhandlede midler være bestemt til anvendelse til finansiering af terror, enten til konkrete handlinger eller til eksisterende terrororganisationer. De produkter, der udbydes af virksomheder i sektoren er generelt karakteriseret ved:

- Lang løbetid
- Ordningerne er vanskelige eller umulige at ændre (genkøb)
- Udbetalinger er forudbestemte eller afhængige af omstændigheder uden for indbetalers kontrol
- Begrænset mulighed for udbetalinger til tredjemand

Disse forhold vurderes generelt at gøre produkterne uegnede som middel til finansiering af terrorhandling eller terrororganisationer, hvorfor risikoen herfor generelt må vurderes som meget lav.

- Risikoen for, at produkter, der udbydes af forsikringselskaber og tværgående pensionskasser her i landet, kan blive misbrugt til finansiering af terrorisme, vurderes at være meget lav.

Hvis der imidlertid ved konkrete produkter foreligger afvigelser fra et eller flere af disse typiske karakteristika, må dette udgangspunkt modificeres. Såfremt produkter eksempelvis har kort løbetid eller indeholder vilkår, der giver mulighed for at udvirke præmature udbetalinger, og disse udbetalinger kan ske til tredjemand, vil de kunne være anvendelige til terrorfinansiering. Efter omstændighederne kan dette føre til en ændret (højere) risikoklassificering.

Bilag 1 – Beskatning af livs- og pensionsordninger

Produkt og skattekode	Indbetalings-tidspunkt	Løbende	Udbetaling i utide/genkøb	Udbetaling ved pensionsudbetalingsalderen	Begunstigelsesmuligheder/Andet
Livsvarige livrenter	<p>Ved indbetaling til privat ordning er der fradrag for indbetalinger i den personlige indkomst. Der betales 8 % i arbejdsmarkedsbidrag.</p> <p>Ved indbetaling via arbejdsgiver er der bortseelsesret i lønnen. Pensionsselskabet indbetaler 8 % af indbetalingen i arbejdsmarkedsbidrag.</p>	15,3 pct. PAL (PAL = Årlig skat på pensions løbende værditilvækst. PAL opgøres og indbetales af selskabet. Beskatningen sker individuelt).	60 % afgift.	Beskattes som personlig indkomst (PSL). Pensionsselskabet indeholder A-skat. Hvis livrenten er oprettet i et arbejdsgiverforhold og den er beskeden (årlige udbetalinger under 10.100 kr. (2015 tal)), kan den kapitaliseres og udbetales som en sum mod 40 pct. afgift. Grænsen reguleres efter PSL § 20.	Nærmeste pårørende ¹⁶ . Visse navngivne begunstigede ¹⁷ .
Ratepension, rateforsikring og ophørende livrenter.	<p>Fradrag/bortseelsesret (se under livrenter) for indbetalingerne op til 50.000 kr. p.a. Beløbet reguleres efter personskattelovens (PSL) § 20.</p> <p>Arbejdsmarkedsbidrag. Se under livrenter.</p>	15,3 pct. PAL.	60 pct. afgift.	Beskattes som personlig indkomst. Pensionsselskabet indeholder A-skat.	Nærmeste pårørende. Visse navngivne begunstigede. (Se i øvrigt under livrente).

¹⁶ Nærmeste pårørende er i nævnte rækkefølge: Ægtefælle/registrerede partner, samlever, livsarvinger, arvinger i henhold til testamente, og arvinger i henhold til arvelovens regler.

¹⁷ Ved fradragsberettigede ordninger kan kun visse navngivne personer indsættes som begunstigede: Ægtefælle/registrerede partner, samlever på tidspunktet for begunstigelsen, fraskilt ægtefælle/registreret partner, livsarvinger, stedbørn og disses livsarvinger eller en person, forsikringstageren har fælles bopæl med på tidspunktet for begunstigelsen eller dennes livsarvinger, jævnfør pensionsbeskatningslovens § 5, stk. 2, og forsikringsaftalelovens § 105a.

Produkt og skattekode	Indbetalings-tidspunkt	Løbende	Udbetaling i utide/genkøb	Udbetaling ved pensionsudbetalingsalderen	Begunstigelsesmuligheder/Andet
Kapitalpension, kapitalforsikring og supplerende engangsydelse	Det er stadig muligt at indbetale, men der er ingen fradrag for indbetalingerne. Dvs. reelt set ikke brugt.	15,3 pct. PAL.	Afgift på 49,84 pct. i 2013-2015. Herefter 52 pct.	Afgift på 37,3 pct. i 2013-2015 Herefter 40 pct.	Samme begunstigelsesregler som for de fradragsberettigede ordninger som ovenfor. Kapitalpensioner kan afgiftsberigtiges i 2013-2014 med 37,5 % og omdannes til aldersopsparing. Senere afgiftsberigtigelse og omdannelse til aldersopsparing med 40 pct. afgift.
Aldersforsikring, aldersopsparing, supplerende engangssum	Ingen fradrag. Maksimal indbetaling 28.600 (2015) kr. per år. Ved indbetaling over maksgrænsen betales afgift på 20 pct. af indskuddet. Hvis beløb over maksimum i året efter indbetalingen overføres til en fradragsberettiget ordning "slipper" man med 4 pct. afgift. Det maksimale indbetalingsbeløb reguleres efter PSL § 20.	15,3 pct. PAL.	Afgift på 20 pct.	Ingen skat ved udbetaling.	Samme begunstigelsesregler som for de fradragsberettigede ordninger som ovenfor.
§ 53 A ordninger	Ingen fradrag.	Løbende afkast beskattes som kapitalindkomst.	Ingen konsekvenser.	Ingen skat ved udbetaling.	Alle kan ind sættes som begunstigede.

En kapitalpension kan overføres til enten en ratepension/ophørende livrente eller en livsvarig livrente. Tilsvarende kan en ratepension/ophørende livrente overføres til livsvarig livrente. Man kan således altid forlænge udbetalingsperioden på en fradragsberettiget ordning, hvis man skifter pensionsprodukt. Man kan derimod ikke forkorte sin udbetalingsperiode.